

גליון  
באר  
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של  
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

בלק

מכון  
באר  
האמונה

## תוכן הענינים

### פרשת בלק

- ה' אלוקיו עמו - ע"י האמונה מגרש מעליו כל רע..... א
- הזן את העולם - הכל מוכן לאדם מבלי ענין להשתדלותו..... ו
- וגלוי עיניים - המשכיל יראה מיד בעת הטובה שהבורא מנהיג הכל..... ח
- גדר מזה וגדר מזה - עשיית גדרים וסייגים ובפרט בשמירת עיניים ובענייני יראת שמים..... ט
- מה טובו אהליך יעקב - ישיבת בתי כנסיות וביהמ"ד..... יד

סדר ועימוד:

א.י.ש. אשדוד

טל: 052-7627127

## פרשת בלק

תולים בל המקרים והמאורעות שכולם נעשים בדרך בל הארץ ובדרך הטבע, אלא מאמינים שהכל מן 'השמים', ולא היה יכול בלק לשאת זאת, ועל כן שלח לקרוא לבלעם שיקלל את בני ישראל.

נוראות מצינו במדרש (במ"ר יט כד) על הפסוק (כא יב) 'ויחננו בנחל זרד' בזה"ל, שלא היה הנחל אלא מלוא זרד [היינו חצי אמה, ודרשו חז"ל את השם 'זרד' מלשון 'זרת', כי כנודע אותיות ד' ות' המה מתחלפות].

ה' אלוקיו עמו - ע"י האמונה מגרש מעליו כל רע בפרשתן (כב ה-ו), 'הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ והוא יושב ממולי, ועתה לכה נא ארה לי את העם', ופירשו בזה (עי' שפת אמת תרל"ב ד"ה כסה), כי 'קליפת' בלק ובלעם היתה לתלות את כל הנעשה בעולם שהם נעשים בדרך הטבע, וזהו שאמר הנה עם יצא ממצרים, כלומר שיצאו מעצמם בכוחם ועוצם ידם, והנה כסה את עין הארץ, ר"ל, עם ישראל מכסים את ה'מבט הארצי' - די 'ערדישע בליק', שאין

א. מעשה בבחור שנפלו בלבו רח"ל ספיקות בענייני אמונה, שלח הרה"ק ה'צמח צדק' זי"ע להביאו לפניו, כאשר עמד לפניו נטל ה'צמח צדק' מטפחת, עטף בה את ידיו והחל מניף בה ומנענע אותה לארבע רוחות השמים, וישאל את הבחור לאמור, מיהו המנענע במטפחת, השיב הלה, הרבי, שהרי אוחו בה בידיו, והוא המטלטל אותה לארבע רוחות... החזיר לו הרבי, מניין לך שידיי עושות כן, וכי ראית אותם... השיב הבחור, אכן לא ראיתי אבל יודע אני... נענה לו ה'צמח צדק' מיניה וביה, אכן כך היא הנהגתו של הקב"ה בעולמו, ואף אם איננו רואים זאת אך יודעים אנו להדיא כי הוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים...

ב. איתא בזוה"ק (ח"ג קצט:), כי ב' האותיות הראשונות של בלק ובלעם הרי הם 'בלבל', וביאר בזה הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע (קובץ שיחות למשמרה הראשונה) שהוא על דרך שמצינו בהמן שרצה 'להומם ולאבדם' (אסתר ט כד), והיינו שרצה לבלבל את בני ישראל ועל ידי זה יוכל להשמידם רח"ל, כי ידע שלא יוכל 'לאבדם' אלא אם מקודם יהיה 'להומם', וכמעשה זה ממש היו בלעם ובלק, שרצו לבלבלם מאמונתם הטהורה שמקורה בישוב הדעת. ובזה יתבאר מה דאיתא עוד בזוה"ק (ח"ג קצד. רפא:): שב' האותיות האחרונות של שמם בלעם ובלק עולה לתיבת 'עמלק', כי מתוך ה'בלבל' יביאו את היהודי לבחינת עמלק שהוא בגימטריא 'ספק', והיינו להטיל ספיקות ולקררו לגמרי מאמונתו, ובבחי' אשר קרך, לשון 'מקרה', שהכל הוא במקרה ח"ו.

אמנם כאשר יתחזק האדם באמונה פשוטה שהכל מן השמים, והקב"ה הוא מנחה אותו בכל צעד ושעל ייעלמו כל הבלבולים והדמיונות, ואם ידליק בקרבו את אור האמונה - ינוסו כל הצללים, ויזכה ליישוב הדעת, וכבר כתב הרה"ק מקאברין זי"ע באחד ממכתביו (הובא בתורת אבות מכתבי קודש, ג) כל הון דעלמא לא ישוו לשעה אחת שאיש ישראל עומד בישוב הדעת, ובדעה מיושבת.

וכך פירשו בדרך רמז בלשון הכתוב (תהילים צה ה) 'אשר לו הים והוא עשהו ויבִּשֶׁת ידיו יצרו', כי פעמים הרבה שאדם עומד בתוך 'הים', גלים סוערים מקיפים אותו מכל עבר, ואין לו מקום 'להניח' כף רגליו, ולא נראה שום דרך לצאת מסבך הים... כל אחד ואחד בדיליה, אם בים החובות או בים הצרות וכיו"ב, מה יעשה, יתחזק באמונה ויכריז אשר לו הים - 'ברוך אתה ה' א' מלך העולם עושה הים הגדול... והוא עשהו את כל הים' הגדול הלזה... הוא הכניס אותי פנימה, אחרי הכרזה כזאת יזכה מיד לראות ש'יבשת ידיו יצרו', הקב"ה יקם סערה לדממה... וימצא עצמו עומד ע"ג קרקע יציבה ואיתנה, אין כאן 'ים' אלא יבשה...

ואכן, כל עבודתו ועמלו של היצר הרע - לבלבל מוחו וראשו של האדם, כי שם היא תחילת הנפילה, ואולי לכך המשילו חכמים את היצר הרע לזבוב (ברכות סא.), כי הוא כדוגמת הזבוב שאין בכוחו להזיק כלל, ואינו כי אם מרחש סביבות האדם, ובזה רוצה הוא לבלבל אותו, ולהוציאו מיישוב דעתו, שיעזוב את 'באר האמונה' ויפול ל'באר שחת'. והדברים אמורים הן לגבי בין אדם לעצמו, הן בבין אדם לחברו וגם לענייני בין אדם למקום. בבין אדם לעצמו - פעמים רבות שאדם מחשב לעשות כזאת וכזאת, ורבות מחשבות בלב איש, אך לבסוף משתבשים כל התכניות

(פלענער), וכדאמרי אינשי 'א מענטש טראכט און גאט לאכט' (האדם חושב והקב"ה צוחק)...

## באר הפרשה - פרשת בלק

ובפרט בתקופה זו, אשר אין ביד שום אחד לדעת באופן ברור מה ילד יום, האם תתקיים החתונה בעיתה ובזמנה אם לאו, היכן תיערך שמחת הנישואין, אימתי יוכל לנסוע לחו"ל לעסקיו, וכמה רבות. וכפי ששמעתי לאחורונה מ'מחותן' שעומד להשיא את בנו ביום פלוני ובמקום פלוני אם ירצה השם, והוסיף לומר הפעם זה באמת אם ירצה ה'... (וכלומר, שאינו אומר כן רק כשיגרת הלשון ומן השפה ולחוץ, אלא שאכן מכיר הוא בבירור שאין שום תכנית התלויה בו אלא רק עצת ה' היא תקום).

כיו"ב המליץ על כך הגה"ח רבי אברהם מרדכי מלאך שליט"א בלשון הכתוב (תהילים פא ו) 'שפת לא ידעתי אשמע', כי בשנה זו, שנת 'שפת' (תש"פ) שומעים אנו כסדר לא ידעתי... ואכן, החי מתוך הרגשה שגורלו בידו, הרי הוא סר וזעף בכל עת שלא עולה בידו כפי רצונו, מכה את עצמו ואת סובביו... אך אם 'ישליך על ה' יהבו', ויהלך בהרגשה שהכל בידי שמים, והקב"ה הוא מנהיג את העולם כרצונו ית', אזי תשקוט רוחו ותנוח דעתו ויהיה אך בששון ובשמחה כל הימים.

וכן גם כלפי בין אדם לחברו, כאשר נתבונן במעשה דפרשתן - הנה בלק ועמו נבהלים כהוגן מבני ישראל העומדים בסמוך לגבולם, והם קוראים לבלעם שיבוא לקללם פעם אחת ושתיים - שרים רבים ונכבדים, וכל טצדקי עשה בלק בהלוך ושוב בכדי להרוג את ישראל כיון שחשש מהם 'עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחוך השור את ירק השדה', אבל באמת כל זה לא היה אלא פחד שווא שאין בו ממש, שהרי בני ישראל נצטוו מזה עידן ועידנים שלא להילחם עמהם - 'אל תצר את מואב'... ובני ישראל לא חשבו עליו כלל, והוא כבר הפך עולמות, והכל בטעות גמורה (הוסיף על כך ת"ח אחד, ומדוע בלעם לא העמיד את בלק על טעותו, מדוע לא אמר לו - אסור להם לריב איתך... כי רצה להרוויח את הכסף והכבוד...) - כיו"ב נדמים אנו בשעה שאנו מדמים כי פלוני רוצה להרע לנו, ומשנהו רוצה להזיק לנו וכיו"ב רבות מ'דמיונות' הגוזלים מאתנו את שלוות הנפש, ומפריעים לנו מלישן בלילה על משכבנו, אף מוציאים אנו על כן ממון רב, והרי אין כאן אלא דמיון בעלמא - על סמך אלו דמיונות וראיות הוכחת שפלוני בא להזיקך...

בדרך צחות מספרים 'מעשה' באחד שנוקק בדחיפות לסכום מעות אשר לא היו בידו, ובדלית ברירה החליט ללכת לידידו לבקש ממנו הלוואה, בדרכו 'נפלה' בליבו מחשבה שמן הסתם לא ירצה הלה להלוות לו אלא ישיב פניו ריקם, אך מיד דחה מחשבה זו, כי מהיכי תיתי שרעהו לא ירצה להיטיב לו, אולם המחשבה הראשונה נקבעה במוחו וניקרה בו כל הדרך כיתושו של טיטוס, עד ש'דמיון' זה נהפך כמציאות ממש, והתרגז עד מאוד, כשהוא אומר לעצמו, הן תמיד השתדלתי בטובתו ומדוע 'רשע' זה משיב רעה תחת טובה, מה פשעי ומה חטאתי, וככה המשיך לילך בדרכו כשכולו 'אש להבה' והוא רותח וזועם על 'נבזותו' של רעהו לשעבר... שאינו עומד לימינו בשעת דחקו, משהגיע לבית רעהו, נקש על הדלת ותיכף משנפתחה זעק בחמתו, איני צריך את הטובות שלך... אל תלווה לי... ואיני חפץ להכירך מיום זה והלאה... וטרק את הדלת בחזקה עד שנשמע הקול ברחוב השני... והלה עומד נדהם ואינו יודע מה הוא שח, ואיזו הלוואה בראשו...

וכן במקרים רבים 'בניין' המריבה והמחלוקת נבנה על 'יסודות' של טעות גמורה ודמיון פורח, אך השטן אינו מוותר על ההזדמנות שנקרתה לפתחו ואינו נותן מנוח וזמן לחשוב על הטעות ולעצור את המחלוקת, וכך מתגוללים רבים מאחיו בני ישראל בצרות וייסורים של המריבות ופירות ביאושיהם מחמת איזה טעות שווא בתחילת הריב. פלוני כועס על רעהו שלא הזמין אותו לנישואי בנו, ובאמת הלה לא התכוון לכך כלל, רק אירעה טעות ברשימותיו או עיכוב במשלוח ההזמנה, והנפגע כבר נכנס לריב ומדנים, וזה משיב לו כגמולו על פי תילי תילים של השערות שמבין מדוע משנהו כועס עליו וכך בונים אנשים תילי תילים של מריבות, הם וב"ב וכל הנלוים עליהם על דברים שלא היו ולא נבראו וגם לא עלתה על ליבם, שנאת חנם כפשוטו...

וכדבר הזה הוא גם לעניינים בבין אדם למקום, וכפי שהובא בספר 'לקט אמרים' להגה"צ רבי יעקב מאיר שעכטער שליט"א, וכך איתא שם, ובספר אחד ראיתי, שבארצות רחוקות קיים מין עוף השוכן על אילן גבוה, ושם באותה ארץ נמצאים גם מיני נחשים השואפים לטרוף את אותן העופות, וכך היא תחבולת הנחש - שאינו יכול לעלות על העץ אשר שם הציפור. הנחש מתקרב אל העץ אשר עליו העוף, וכראותו שהציפור רואה אותו, הרי הוא פוער את פיו בקצף גדול לנגד עיני הציפור, כראות הציפור ממרומי העץ את פי הנחש אשר יכסוף לטרוף אותו, הרי הוא נבהל עד עמקי נשמתו - ובמקום להישאר על עמדו - בידיעה שממילא אין הנחש יכול להגיע אליו, או לכה"פ לברוח ולעוף משם שאז בוודאי לא יגיע הנחש אליו, הרי הוא נכנס לייאוש עמוק מחוסר אונים, וכופף את ראשו במורא גדול עד שיפוגו ממנו כל רגשותיו - ונופל ממרומי העץ ארצה לתוך פי נחש ערמומי זה... ומשל זה אמור

## באר הפרשה - פרשת בלק

ג

(תהילים קיח י) - חותך ומשבר, והיינו שבאמונה זו הם נלחמים נגדי וטוחנים אותי עד דק, כי גדול כוחה של אמונה טהורה להכריח כל האויבים והמזיקים.

ובך פירש הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע באמור בפרשתן (כג) 'כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל', שפעמים ומקיפין את האדם צרות ויסורים מכל עבר, ואינו יודע לשית עצות בנפשו, אין לו אלא עצה אחת - עצתו אמונה, כי על ידי האמונה שאין דבר הנעשה מעצמו וכל צער הבא לאדם בא עליו ברצון הבורא יתב"ש לטוב לו בזה ובבא, בזאת האמונה יקל עליו לקבל הכל באהבה וברצון, ולא עוד אלא שעל ידי זה יתהפך הכל לטובה ולברכה.

ולא יכלו לעברו שלושים ושמונה שנה, שנאמר (דברים ב י) 'עתה קומו ועברו לכם את נחל זרד, וכתוב (שם יד) 'והימים אשר הלכנו מקדש ברנע עד אשר עברנו את נחל זרד שלושים ושמונה שנה עד תום כל הדור', עכ"ל. ולאידך גיסא 'ים סוף' הגדול נבקע בפניהם ועברו בו ביבשה, ללמדך, כי אין ביד האדם לעשות אפילו מאומה ופסיעה קטנה אלא אם כן הכריזו מלמעלה והרי זה ברצונו ית', שאם הקב"ה רוצה אזי הים ראה ויגוס, ואם אינו רוצה הרי אפילו נחל ברוחב זרת אין יכולים לחצות ולעבור...'

הוסיפו לפרש בזה גם המשך הכתוב בפרשתן 'והוא יושב ממולי', וכפירש"י מלשון 'כי אמילם'

אף לדין, כי רבים אשר מתייאשים מעצמם, אף בלא שיש להם באמת סיבה לפחד מהיצר, וללא עמל ויגיעה של הבעל דבר הרי הוא כובשו תחת ידיו... עלינו לזעוק עליו - מה לך כי נתיאשת, הרי אין כל כח ביצר לכבוש ולטרוף אותך, קום ברח לך, הגביה עוף מעלה מעלה אל אביך שבשמים, ותראה שכל טכסיסיו של היצר היו רק 'דמיון' להפחידך - להביאך לידי ייאוש, ותו לא מידי.

ועל דרך זה ביארו בהא דאיתא בגמ' (חגיגה טז.) 'אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורין ויתעטף שחורין ויעשה מה שלבו חפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסיא', וכבר תמהו הראשונים (ע"ש בתוס' ד"ה ויעשה) היאך יתכן שיתירו לעשות מה שליבו חפץ (ורבו הביאורים, ועוד י"ל), אלא, שבשעה שיצרו של אדם מתגבר הרי הוא מסמא את מוחו ועיניו מלהתבונן באיסור שבדבר ומבלבל אותו עד שיהא מבוהל אחר החטא, אמנם, ברגע שידחה את העבירה ע"י שילבש בגדים אחרים וילך למקום שאין מכירים אותו, אדהכי והכי תשקוט הסערה ותכבה ה'אש זרה' וכבר יוכל לנסר ליצרו.

ג. הן הן הדברים אשר דיבר בקדשו הרה"ק מלעכאוויטש זי"ע (תורת אבות אמונה ובטחון ו) 'מיטן אייבערשטין קען מען דעם ים שפאלטן, און אן דעם קען מען נישט אריבערגיין דעם שוועל פון טיהר' (עם הרבש"ע אפשר לחצות את הים, ובלי הרבש"ע אי אפשר לעבור את מפתן הדלת).

ד. וכבר אמר הרה"ק מקאצק זי"ע (מדרש משה בלק תרס"ט) על דברי רש"י (כב כח) שהאתון אמרה לבלעם 'מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים' - רמז לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה, ולכאורה צריך ביאור, מדוע רמזה לו דייקא במצוות שלשה רגלים, ולא אמרה 'אומה שמניחה תפילין בכל יום ויום' או שאר מצוות. אלא ביאורו, שהאתון רמזה לו, הנה עם בני ישראל יעלו ג' פעמים בשנה לעיר קטנה כירושלים, ושם 'עומדין צפופין ומשתחוין רווחין', ואעפ"כ מעולם לא אמר אדם צר לי המקום שאלין בירושלים (אבות ה ה) ואילו אתה רגע אחד עמדת במקום צר וכבר איבדת כל עשתונותיך...

ויתבאר עוד, כי מיסודי העבודה הוא מידת ה'סבלנות' - לסבול את כל העובר עליו ברוגע ובשלווה מתוך האמונה בה' שאם העמיד אותו במצב זה הרי כך צריך להיות וזהו הטובה הגדולה ביותר עבורו. ובזאת ניכר ההבדל בין ישראל לעמים, בלעם הרשע כשהיה 'לחוץ' מיד היכה את אתונו, ואילו בני ישראל אף כשהם 'צפופים' אינם 'שוברים את הכלים', ועל כן לא יוכל בלעם לקלל את ישראל אשר המה מאמינים בני מאמינים.

הנה מצינו בדברי חז"ל על שורש סיבת חטא העגל שהיה זה 'כי בושש משה', וכמו שהביא רש"י (שמות לב א) 'כי כשעלה משה להר אמר להם לסוף ארבעים יום אני בא בתוך ו' שעות, והם טעו בחשבון מנין מ' יום מאימתי הם נמנים. ולכאורה יש לתמוה, מדוע באמת לא גילה להם משה רעיא מהימנא להדיא ממתני ועד מתי הינם הארבעים יום, ושוב לא היו טועים וחוטאים. והקושיא תגדל ביותר שהרי מצינו במשה רבינו עצמו שנזהר בלשונו שלא יבוא לכלל טעות, וכמו שאמר במכת בכורות 'כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים' (שמות יא ד), וביארו חז"ל (ברכות ד.) שבכוונה תחילה אמר כחצות ולא 'בחצות', שמא יטעו אצטגניני פרעה ויאמרו משה בדאי הוא, ואם נשמר

## באר הפרשה - פרשת בלק

להגדיל שכרו ואהבת ה' אליו כשלא יחטא, מחשבות אלו עצמם יתנו בו כוח לעמוד איתן כראוי.

זבוח מבאר ה'ייטב לב', כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל, כיצד אין שליטה ל'נחש וקסם' על בני ישראל, תשובתך בהמשך דברי הכתוב 'כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל קל' - כלומר, שבני יעקב וישראל עצמם אינם תולים את אשר יארע להם רק בהקב"ה ולא בנחש וקסם. ואף בבוא על אחד מהם עת צרה - כשפלוגי ביזהו או הזיקו וכיו"ב מכל מיני מקרי העת, לא יאמרו איש לאחיו ראה מה עולל לי פלוגי ומה עשה לי אלמוני, אלא יאמר ליעקב - יאמרו

ומציין ה'ייטב לב' שם, למאמרו של הבעש"ט הק' זי"ע על הפסוק (תהלים צב י) 'כי הנה אויבך ה' כי הנה אויבך יאברו' שבשעה שהאדם מכיר שאויבך היינו כל הייסורים העדו עליה, כולם באים מה', אזי מיד הנה אויבך יאברו, כל ההסתרות וההעלמות יתבטלו מאתו.

ואף בייסורים רוחניים יאמר כן. בבוא עליו כל מיני נסיונות והסתרות - להסיתו ולהדריחו לרחק אותו מה' האלוקים, אם יתבונן שכל הקושי אינו אלא נסיון שמנסהו הקב"ה לראות אם יעמוד איתן על משמרתו, כי גם היצר הוא שליחו של הקב"ה... וכל זה בכדי

בלשונו לבל יטעו אצטגיני פרעה הרי על אחת כמה וכמה שלכאורה היה צריך לדקדק בלשונו לבני ישראל. וביארו חכמי המוסר, כי בכונה תחילה לא אמר להם בפירוש מתי זמן ירידתו מן ההר בדיוק נמרץ, למען הרגילם במידת הסבלנות, ושלא יסורו ממנה בשעת נסיון וקושי, כי זה הוא עיקר ויסוד בעבודת השי"ת, שלא לדחוק את הקץ ולא להתפעל ממפריעים, אלא לצפות לישועת ה' בסבלנות. וללמד על הכלל כולו, לכל אחד ש'לחוי' כבר לדעת מתי קץ הישועה, אימתי ימצא זיווגו, ואימתי ישתחרר מסבך החובות ומתי תעלה ארוכה ומרפא לכל מכאוביו וכיו"ב, כי 'בזאת יבחנו' אם יתאזר בסבלנות בצפייה לישועת ה' כי תבוא...

שח הגאון רבי יהודה אריה דינר שליט"א מעי"ת בני ברק יצ"ו, מה שסיפר לו יהודי נכבד מתושבי ענגלאנד (אנגליה) שלפני כחמש שנים עבר משבר כלכלי קשה מאד ונאלץ להכריז על עצמו כ'פושט רגל', כאשר מלבד החובות העצומים שהשתרגו על צווארו בסכומי עתק, עוד נתקע עם מחסנים מלאים בסחורה שלא הצליח למצוא מי שיתעניין בה. לפני כמה חודשים אף העלה בדעתו שאולי 'בא מועד' להשליך את כל סחורתו לאשפה כי לא היה נראה שעוד יגיע 'עת לחננה' - לקנות את הסחורה אפילו במחיר הקרן. אלא שאז התרגשה ובאה לעולם צרת המגפה ה"י ושינתה 'סדרי בראשית'. ומה היתה הסחורה שבאוצרותיו... מסכות (Masks)... אין צריך לומר עד כמה קפצו הכל על המקח, ואכן מכרם במחיר כפול ומכופל מערכם לפני חמש שנים, ולא זו בלבד שכיסה את חובותיו, עוד נותר עם רווח נאה. הרי שלך לפניך - פעמים שמתגלה בחוש כי מסובב כל הסיבות ית"ש מהפך את ה'המתנה' ל'מתנה'...

עוד אמר הרב שליט"א דבר נאה ומתקבל, כי מדרך הבריות לשאול על העבר למה אירע כך וכך, ואילו כלפי העתיד שואלים מה יהיה, והנה 'למה' עולה למניין ע"ה, גם 'מה יהיה' עולה למניין זה, וראה זה פלא 'בטחון' אף הוא בגימטריא ע"ה, חושבנא דדין כחושבנא דדין, ללמדך שה'בטחון' מסלק כל שאלות חששות, פחדים וספקות, הן העבר - 'למה', הן על העתיד - 'מה יהיה'...

ה. והמאמין באמת ובתמים זוכה להגיע למידת ה'השתוות', כי מה לו כך או כך, הרי הכל מידי הקב"ה והכל בחשבון. ומצינו רמז בשבח מידת ההשתוות בפרשתו, דכתיב (כב כא) 'ויקם בלעם בבוקר', ודקדק הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע (פרשת וירא) בשינוי הלשון, שכאן כתיב 'ויקם', ואילו גבי אברהם אבינו כתיב בפרשת ה'עקידה' (בראשית כב א) 'וישכם אברהם בבוקר', וביאר, כי הנה אם יצייר אדם לעצמו אשר מחר בבוקר עליו לשחוט את בנו יחידו שנולד לו לעת זקנתו, הרי פשיטא שכל אותו הלילה לא יוכל לעצום עין בידעו את המצפה לו למחרת, אמנם אברהם אבינו לא שינה לו הדבר מאומה מסדר יומו, בלילה עלה על משכבו וישן כמו כל לילה, ולמחר השכים בבוקר מוקדם לקיים צווי בוראו יתברך, וכל זאת משם שהיה מושלם במידת ההשתוות, ולא היה אצלו שום נפקא מינה אם הקב"ה רוצה ממנו את בנו אם לאו, וממילא היתה לו מנוחת הדעת ושלמות הנפש. אבל בלעם, לא הצליח לישן כל הלילה ושכב על מיטתו כל הלילה טרוד ועסוק במחשבותיו ודמיונותיו שלמחר הולך הוא לקלל את עם ישראל שונאיו, ולכן כשיצא ממיטתו בבוקר כתיב 'ויקם' ולא וישכם כיון שלא הקיץ משנתו כלל רק יצא וקם ממיטתו.

ב'נפש החיים', וודאי שלא היה סבור ר"ח שזכויותיו מרובין עד שראוי הוא להנצל עבורן, אלא שידע שכל כוחן של המזיקים בא להם מאת הבורא יתב"ש, ומבלעדי כוחו הם אפס ותוהו, ומכיוון שידע שאמונה זאת קבועה ותקועה בלבם כיתר שלא תימוט, והדביק עצמו במחשבות אמונה הללו, ממילא היה לבו סמוך ובטוח שאין לו כלל מה לפחד מהם ומסיים ה'נפש החיים', ובאמת הוא ענין גדול וסגולה נפלאה, להסיר ולבטל מעליו כל הדינים ורצונות אחרים - שלא יוכלו לשלוט בו, ולא יעשו שום רושם כלל, כשהאדם קובע בלבו לאמר הלא ה' הוא האלוקים האמיתי ואין עוד מלבדו יתברך שום כוח בעולם וכל העולמות כלל, והכל מלא רק אחדותו הפשוט ית"ש, ומבטל בלבו ביטול גמור, ואינו משגיח כלל על שום כוח ורצון שבעולם, ומשעבד ומדבק טוהר מחשבתו רק לאדון יחיד ברוך הוא, כן יספיק הוא יתברך בידו, שממילא יתבטלו מעליו כל הכוחות והרצונות שבעולם, שלא יוכלו לפעול לו שום דבר כלל.

איש לאחיו, ראה מה פעל קל', ראה נא בזה כי מעשי ה' המה', ולא פלוני ואלמוני עשה מאומה".

כתב ב'נפש החיים' (שער ג פ"ב) על דברי הנמרא (סנהדרין סו: וכן בחולין ז: בשינוי קצת) אין עוד מלבדו - אמר רבי חנינא אפילו לדבר בשפים, ופירש"י אף לבשפים אין כל כח להלוך נגד גזירת הבורא, שהרי אין כח בעולם מלבד הבורא. והסמיכו שם מעשה באשה מכשפת שבאה להוציא עפר מתחת רגליו של רבי חנינא (לעשות בו כישופים). אמר לה ר"ה, לא תצליחי בכישופיך, ובטוח היה שלא תצליחי בכישופיה שהרי אין עוד מלבדו כתיב. והקשו בגמרא, והאמר רבי יוחנן למה נקרא שמן מכשפים - שמכחישין פמליא של מעלה (פירש"י, כשפים, ראשי תיבות כחש פמליא של מעלה, והיינו שאף אם נגזר על אדם לחיות בכוחם להמיתו), ותירצו ששונה רבי חנינא שזכותו מרובה. (וברש"י, ומסרי נפשיה משמיא להצילו).

לבאורה צריך ביאור, וכי בטח רבי חנינא בזכויותיו עד שאמר שלא יצליחו עליו הכישופים. וביאר

1. הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' זי"ע (בספרו צפנת פענח, פרשת משפטים, ד"ה עוד י"ל ונבאר ענין תענית אסתר) מפרש בלשון הכתוב (תהילים טז ח) 'שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט', עפ"י משל המובא ב'ראשית חכמה' (שער האהבה) לאחד שעומד בפני המלך, ולפתע בא איש וסטרו על לחיו, פשיטא ש'המוכה' לא ישיב לו מאומה, כי ממה נפשך - אם הוא שליח המלך להכותו בוודאי שאין להשיב לו, ואם אינו מצווה ועומד מפי המלך הרי המלך בעצמו ידאג להענישו בכל חומר הדין על החוצפה להכות את העומד בפניו... על דרך זה מי שמקיים בעצמו 'שויתי ה' לנגדי תמיד', שידע כי בכל עת עומד הוא לפני המלך הגדול אשר מלוא כל הארץ כבודו, אם כן 'בל אמוט' - לעולם אינו מתמוטט מכל העובר עליו, כי זה שגמל עמו רעה יתכן שהוא שלוחו של הקב"ה, ואם לאו הרי הקב"ה כבר ידאג 'לטפל' בו...

2. על פי זה מבאר ה'ייטב לב' דלכן נגלה הקב"ה אל משה מתוך הסנה, וברש"י (שמות ג ב) מתוך הסנה - ולא אילן אחר, משום 'עמו אנכי בצרה' (תהילים צא טו), והיינו שהראה לו שכל הקוצים המכאיבים לבני ישראל גם הם לטובה, ובתוך ה'סנה' המכאיב 'שוכן' הקב"ה.

וזוהו אומרם (גיטין ז). אמר רב אחא מבי חוזאה כל מי שיש לו צעקת לגימא על חבירו ודומם, שוכן בסנה עושה לו דין, כי מנין לו כוחות הנפש ותעצומות לשתוק לרעהו - אין זה אלא כי הוא מבין ויודע שהקב"ה הוא השוכן בתוך הסנה - הקוצים, ומאתו באו עליו כל אלו הדינים והיסורים.

3. באופן דומה ביאר הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (ד"ה כעת) מה דכתיב 'כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל', כי כידוע 'יעקב' מרמז על מדרגה פחותה יותר, ואילו 'ישראל' מרמז על הצדיקים, והכי קאמר, כעת - לתלות את הפגעים בזמן וב'עת', כלומר שתקופה זו קשה.. יאמר רק ליעקב, שרק מי שהוא נחות דרגא יאמר כן, אבל ישראל - המה יאמרו על כל מה שיבוא עליהם שהוא פעל א-ל, מפעולתו של הקב"ה.

ומוסיף לבאר בזה מה שאומרים (בזמר כל מקדש) 'שכרו הרבה מאד על פי פעלו', והקושיא ידועה, כי נראה כסתירה מיניה וביה, שאם שכרו הרבה מאד שוב אין זה לפי פעלו, ואם אכן מקבל שכרו רק לפי פעלו ממילא אין זה 'הרבה מאד', אלא כך הוא שורת הדין לשלם לו כגמולו, אלא הרמז בזה למי שאומר ומאמין בכל דבר ודבר שהוא על פי פעלו של הקב"ה זוכה הוא לשכר הרבה, כי האמונה פותחת לו מקור כל הברכות וההשפעות הטובות.

## באר הפרשה - פרשת בלק

מימיו' (כ ה), ומקדים להביא את ביאורו של הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בדברי המדרש (בר"ר נג יד) 'אמר רבי בנימין, הכל בחזקת סומין עד שהקב"ה מאיר את עיניהם, מן הכא (בראשית כא יט) ויפקח אלוקים את עיניה' וז"ל, 'כי לעולם כל הנצרך לכל בריה מוכן בכל מקום ובכל עת רק שמוסתר מעין הגשמי, וכשהקב"ה מאיר עיניו רואה שהכל לפניו'. וזה היה רצונו ית' באומרו 'ודברתם אל הסלע', שיפקחו עיני בני ישראל ויראו כי המים מוכנים להם מכבר בסלע'.

הזן את העולם - הכל מוכן לאדם מבלי ענין להשתדלותו בפרשתן (כב לא), 'ויגל ה' את עיני... הנה רבות מצינו בדברי חז"ל ובקורות הימים ענין זה של 'ויגל ה' - כי אדם המהלך בזה העולם אינו רואה את הנעשה לפניו, אף דברים ההווים במציאות, עד שהקב"ה 'פוקח עוורים' - פותח עיניו והכל נגלה לפניו, כיו"ב מצינו גבי פרנסתו של אדם, וכביאורו של הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (חוקת תרנ"ט ד"ה בפסוק) במה שציווה הקב"ה את משה 'ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן

ט. וכבר נודע 'סגולה' למציאת אבדה לומר דברי המדרש הללו אמר רבי בנימין וכו'. ובאמת אין זה 'אמירה' ולחש בעלמא... אלא המכוון בזה שישריש בעצמו את האמונה הטהורה שהקב"ה מספק לאדם כל צרכיו וכבר הכין לו ישועתו, ואינו זקוק אלא שיפתח ה' את עיניו ומיד 'ימצא' את אבדתו העומדת ומזומנת לו מכבר.

י. מעשה בחסיד 'תמים' ששמע מפירבו דברי חיזוק בעניין הבטחון, ובתוך דבריו אמר כי הבוטח בה' באמת לא יחסר לו מאומה והקב"ה יספק לו צרכיו. החסיד שהיה איש תם וישר קיבל את הדברים כפשוטם ולהלכה למעשה, מיד הודיע לבני ביתו בקול גדול כי הוא עוזב את 'עבודתו', ולמחרת הוא יוצא אל היער הסמוך לעיר, שם ישהה בבקתה קטנה ויעסוק בתורה ובעבודה במשך שבוע ימים, ואין צורך לדאוג לו למזונות כי סמוך ליבו בטוח בה' שישלח לו דברי מזון להחיות נפשו. והנה לאיש זה היה שכן 'לץ' אשר שמע את שיחתו, הלה גמר בדעתו לעקוב אחריו ולראות את מעשיו, נטל עמו מאכלים ויצא אחריו, ואכן ראה אותו לומד בהתמדה מרובה ולאחר מכן עומד ומהתפלל, ובסיום התפילה שטח את בקשתו כדבר בן אל אביו, אבי שבשמים, פרנסני, כי רעב אנכי... ושלח לי אוכל להשיב נפש. 'עוד הם מדברים, ואני אשמע' - השכן שמע את התפילה הנרגשת ומיד השליך מע"ג האילן שהסתתר עליו פת לאכול ומים לשתות... אותו צדיק עמד משתאה לראות כיצד הקב"ה מקבל מיד תפילתו, כי אכן 'לא יבושו ולא יכלמו כל החוסים בו', וחזר לתלמודו בעוז ותעצומות. למחרת היום, תשו כוחותיו ושוב ביקש מהקב"ה שרוצה לאכול... וכך חזר הדבר ונשנה מדי יום ביומו עד ככלות השבוע, ושב האיש לביתו שמח וטוב לב. פגע בו אותו 'לץ', והתעניין לפי תומו היאך עבר עליו השבוע האחרון, והאם באמת היה לו לאכול כדי צרכו, וסיפר לו בהתרגשות כיצד זכה לקבל 'לחם מן השמים'. אמר לו ה'לץ', לא מהשמים היה הלחם אלא מעשי ידי אדם... אני עמדתי שם, אני שמעתי את תפילתך ואני זרקתי את האוכל ממעלה למטה, השיב לו הלה מיניה וביה, וכי מי הכניס לראשך שגעון זה להתחקות אחרי במשך שבוע שלם ולתת לי מפתח לאכול אם לא הקב"ה בכבודו ובעצמו... לא היית אלא שלוחו של הקב"ה כי הרבה דרכים למקום...

סיפר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע, כי פעם דרש ה'אור החיים' הק' לפני אנשי קהילתו, ובדבריו הציע להם להיות מתלמידי רבי מאיר האומר (אבות ד' יב) 'הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה', ומעתה יעסקו בעסקיהם ובמסחרם רק בשלושת ימים הראשונים שבשבוע, ובשאר הימים יעסקו רק בתורה, והוסיף להבטיחם כי הוא ערב בדבר שפרנסתם שהורגלו בה לא תתמעט ולא יחושו כל מחסור.

ואכן, כל בני העיר יחדיו שמעו בקולו ועשו כדבריו, וממילא נשתנו למעליותא כל אורח חייהם. בתוך שבועות אחדים הורגלו גם אלו שעמדו עמם בקשרי מסחר ומלאכה, שאין להם עסק ודיבור עמם מליל רביעי בשבת ועד ראשון בשבת, ומאז שרתה הברכה במעשיהם ולא חסרו מאומה מקצבת פרנסתם, אף שקיצרו הרבה בזמני עסקיהם. כך נמשך הדבר כמה שנים, עד שיצא ה'אור החיים' הק' ממקומו ללכת לארץ ישראל, ופנה זיווה של מרוקו. מאז גבר יצרם אט אט, והחל מטיל ספקות באמונתם התמה שמיעוט עסק אינו מפחית מרווחיו, עד שנשתכחה מהם ה'קבלה טובה' שקיבלו על עצמם בעוד רבם בעירם, ושוב לנהל עסקיהם בכל ימי המעשה. אפס, הם סברו שבכך יכפילו את הכנסתם, אך למעשה גילו שאדרבה, לא נוספה פרוטה אחת לכיסם, ועם כל עמלם הגדול לא השיגו דבר. וראו עין בעין שצדקו דברי רבם ופרנסה הקצובה לאדם מן השמים אינה תלויה במשך עמלו (מסוד שיח חסידים).



כי הוא ידאג בעד מחסורה, ויש בטחון יותר חזק כבטחון הבן באביו המלך כי ידאג בעדו כמו שדואג עבור עניני עצמו ויוזמן לו כל מחסורו. כל אלה העניינים נקבצו אצל השי"ת, הוא מלבנו הוא אבינו אם כן הוא יושיענו (מלשה"כ ישעיה לג כב). ומסיבת האמונה, כי השם דבוק לנבראו להבין להם טרפם וצרכם<sup>א</sup>, ולהגן עליהם מהמדות והחולי והעדר העניינים הנדרשים, ומרגיש עליהם יותר ממה שמרגיש האדם, וכביכול 'ככל צרתם לו צר' (ישעיה סג ט), והוא בעל היכולת האחד האמיתי הנצחי ויודע כל מקריו ומצפוניו ועלילות בני אדם, אם כן הוא חושש לטובתם יותר מהם על עצמם, אם כן הלא יהיה האדם יושב בטח ושלו ושקט, ולא יעשה הסיבות המוכרחות רק למה שהטילה על הנבראים גזירת הבורא יתברך, כמו שדבר בארוכה החסיד (בהובת הלכות) בשער הבטחון. וזה הענין נקרא 'ובו תדבק', שבין שיציר האדם שהוא דבוק לההשגחה העליונה מהשי"ת, ומרגיש השי"ת בענייניו יותר ממה שמרגיש האדם בעצמו וכו', אז האדם בטוח ונח ואינו דואג מאומה לענייניו, כי מה

מעתה צא תאמר ל'מחותן' הדואג יומם ולילה היות ומתקרב זמן נישואי בנו או בתו ועדיין אינו רואה כל פתח לישועת ממון, וכן לכל איש ייאמר, בהגיע 'יום הדין' - יום פריעת הקרעדיט קארד (כרטיס אשראי) ואינו מוצא מנוח לכף רגלו מחמת ה'קושיא' מאין יבוא עזרי, או הבחור שהוא והוריו ממתנינים בכליון עיניים לתשובה מ'הנהלת הישיבה' האם התקבל אליה או... וכיו"ב רבות, החולה ל"ע שממתין לגילוי הרפואה המיועדת בעבורו, ידע כי לעולם כל הנצרך לכל בריה מוכן בכל מקום ובכל עת... אין לו אלא להתפלל אל הקב"ה ש'יגלה את עיניו' וימצא את הנצרך לו, והרי 'שלו' לפניו.

ומצינו ב'משך חכמה' (דברים י ב) המבאר מקור למצות 'בטחון' מן התורה, שהוא פירוש מה שציוונו הכתוב 'ובו תדבק', ולחיבת הקודש נעתיק לשונו, והענין, כי יש בטחון מוסרי כבטחון העם בהמלך כי הוא ידאג למחסורם, ויש בטחון טבעי כמו האשה תבטח בבעלה

יא. כתב הרד"ק על הפסוק (תהילים קמה יז) 'צדיק ה' בכל דרכיו', שענינו הרואות שבעלי חיים טורפים זה את זה וכגון חתול טורף את העכבר ואוכלו, ולכאורה צ"ב, וכי איזה צדק יש בדבר, אלא שהקב"ה יודע כי הגיע זמנו של העכבר למות - מסבב ומזמינו אל החתול שיטרפנו ובכך תשבע נפשו. ונמצא שלא 'החתול' הרג את העכבר, אלא הוא מת כי תמו קיצבת שנות חייו, רק הקב"ה שמנהיג עולמו מביאו אל החתול, מאחר שכבר ממילא נגזר על העכבר למות מוטב שיהא זה על ידי חתול לפרנסתו ולמאכלו.

וז"ל הרד"ק, כי בצדק וביושר נותן לכל אחד אוכל, ואע"פ שהחי טורף את החי ואוכל, כמו החתול לעכבר והאריה והדוב והנמר ושאר החיות האוכלות חיות אחרות וכן העופות הדורסים לעופות אחרים, הכל צדק מאתו, כי גם לחיות ולעופות הנטרפים נתן להם גם כן מאכלם בחייהם אלא שבהגיע קיצם למות גזר מקודם שתהיה מיתתם פעמים בהנאות בעלי חיים אחרים וכו'.

כיו"ב איתא מפורש ברבינו בחיי, על הפסוק (דברים כב ח) 'ועשית מעקה לגגך', וז"ל, 'וע"ד המדרש (שבת לב.) ועשית מעקה לגגך, כי יפול הנופל ממנו - ראוי היה ליפול מששת ימי בראשית, אבל אתה לא תגרום שתהא מיתתו על ירך. וענין המדרש הזה כי כל הנבראים כולן נבראו בחפצם ורצונם, והקב"ה הודיעם בראשית הבריאה כל ענייניהם כולם וכל המקרים העתידיים לבוא עליהם, וכן הודיעם ימי חייהם ומיתתם היאך תהיה, וכן ענין מזונותם אם בריוח אם בצער אם ע"י עצמם אם משל אחרים, וכן דרשו רז"ל (חולין ס.) כל מעשה בראשית לדעתם נבראו לצביונם נבראו, שנאמר (בראשית ב א) 'וכל צבאם', והכל רצו וקבלו (ומסיים שם, ועל זה אמרו, ראוי היה ליפול מששת ימי בראשית, ואף על פי כן יש עונש גדול למי שמסבב, ולכך ועשית מעקה לגגך - שלא תגרום נפלתו).

ואתה בן אדם, מעתה מה לך כי תלין על מר גורלך בגשם וברוח בגוף ובנשמה מאחר שכל תכנית (ה'פלאין) ה'קורות חיים' לשהותך עלי חלד היתה למול עיניך טרם בואך לזה העולם ועל פי רצונך וקבלתך ובהסכמתך הגמורה נחתם 'אישור' על כלליה פרטיה ודקדוקיה. ואין זאת אלא שהראית בעיני שכלך לדעת כי מהלך החיים הלזה, בדיוק נמרץ, זהו הטוב האמיתי עבורך. ולו רק היו פותחים בפניך כהיום הזה את שערי גנזי מרומים ושואלים לדעתך ולבחירתך כיצד תהא אופן ודרך ההנהגה העתידית עמך, הרי שבראותך את כל 'התמונה' במלואה איך שכל פרט ופרט מתנהל לטובתך הגמורה, הלא ודאי היית בוחר במדויק באותו האופן ממש. על כן שמח באלוקיך ותגל בישועתו. וכן כתב רש"י בפירושו לתהלים (טז ה) אתה תומיך גורלי - אתה הוא אשר הניחות ידי על החלק הטוב.

## באר הפרשה - פרשת בלק

הענין באריכות), דע כי אין רע יורד מלמעלה לאומה הישראלית כי בנים הם לה', ואף שחרה אף ה' בהם בחורבן המקדשות וגלות ישראל לבין האומות... הכל הוא לטובתם" - כאשר ייסר איש בנו להעמידו על דרך טוב. נמצא שאם הם מעמידים עצמם על דרך טוב כבר אין צורך לייסר אותם. ובוה מבאר - 'נאום הגבר', פירוש, בעת אשר מזלו של האדם גובר לטוב והוא מצליח בכל דרכיו, אינו זוכר כי ה' הוא המיטיב לו, והרי הוא שתום העין - שנסתמו עיניו מלראות שכל הטובה והברכה מאת ה' הייתה זאת. רק בשנופל - בעת נפילתו אז וגלוי עינים, נזכר שיש בורא ומנהיג לבירה, מדוע לא זכר את ה' ברוב הטובה שהיה לו, שאז לא היה נצרך לבוא לידי הנפילה<sup>טו</sup>.

יועיל יכולתו נגד יכולת הבורא הדבוק עמו ומרגיש בהעדריו כביכול. וזה נקרא דביקות, והיא מצוה כוללת כבחינות שונות לכל אנשי האומה בלא הבדל<sup>טז</sup>, וכמו שאמרו (ילקוט תהילים רמז תשיט) על קרא (תהילים לב ז) 'רבים מכאוכים לרשע והבוטה בה' חסד יסובבנהו' אפילו רשע ובוטה בה' חסד יסובבנהו, שבענין שהוא בוטה וישענו ה' מצד החסד<sup>טז</sup>.

וגלוי עיניים - המשכיל יראה מיד בעת הטובה שהבורא מנהיג הכל בפרשתן (כד ג-ד), 'נאום הגבר שתום העין... נופל וגלוי עיניים'. כתב השל"ה הק' (תורה אור עיי"ש כל

יב. בלשון חסידים מסופר על איש יהודי מחסידי ליובאוויטש זי"ע בשם ר' רפאל בלינער אשר בנו נחלה עד שהיה קרוב אל המתים יותר מאשר אל החיים, וירץ אל רבו הרה"ק ה'צמח צדק' כשהוא ממרר בבכי, וביקש מהרבי שיתפלל על בנו הזקוק לרחמי שמים מרובים, נענה לו ה'צמח צדק', נו, טראכט גוט וועט זיין גוט (תחשוב טוב, יהיה טוב)... אמר רבי רפאל, שהרבי יחשוב... כי מי אני ומה אני שיועילו מחשבותיי, השיב לו הרה"ק, רציתי ללמדך כי המחשבה לטובה פועלת פעולתה לטוב, וכלומר, כלומר שאין כל נפק"מ מי החושב, העיקר הוא - מה הוא חושב... יג. צא ולמד על גודל מעלת הבטחון, וכמו שהוכיח הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (מקץ תרע"ה, ועוד) מהלשון אשר תיקנו אנשי כנסת הגדולה לברך בכל יום בתפילת שחרית (בברכת 'אהבת עולם'), 'אבינו מלכנו בעבור שמך הגדול ובעבור אבותינו שבטחו בשמך', והרי שעיקר זכות האבות הקדושים שאנו נתלים בה ומעוררים רחמים בגינה הוא בזכות שבטחו בשמך...

יד. ביודעי ומכירי קאמינא, בבחור מבני ברק שבא בקשרי אירוסין עם בת ת"ח מעיר מאנארא, והיו הכל ששים ושמחים בשמחתו - ק"ו הוריו ובני משפחתו, אך, לדאבון לב בשבוע האחרון לפני שבת אויפרוף (עליה לתורה) שלו אושפז ה'חתן' בבית החולים, ואך בקושי שחררוהו לביתו בערב שב"ק כשבידים 'בשורה' קשה, שהוא לוקה במחלת ה'סוכרת' (Diabetes) ה"י, ומיד אחר השבת בטרם צאתו לחו"ל לנישואיו התקינו לו בצמוד לגופו מכשיר המודד בכל עת את כמות הסוכר שבגופו (כאשר הסוכר עולה או יורד יתר מ'כפי השיעור' המכשיר מצפצף להודיעו על כך), בני המשפחה קיבלו את הידיעה בקושי אבל באמונה שהכל לטובה.

בעזהשי"ת הצליח החתן והקים בית נאמן בישראל (גם נתמנה שם ל'מריץ תורה'), כעבור שנה נולד לו בן למזל"ט, בליל שב"ק אחר ה'סעודה' פנה ללכת מבית חותנו לעבר ביהמ"ד שם ערך את ה'שלום זכר', והקדים ללכת יחידי מפאת השעה המאוחרת. והנה, על הדרך הוצרך לעבור ב'יער' קטן והוא מקום שרבים חוששים מעבור שם בלילה (מסכנת אינשי דלא מעלי), אך בלית ברירה עבר שם במהירות, ו... אשר יגור בא לו, כמה 'שחורים' נטפלו לו וכמעט רצחוהו נפש, ולא ניצל אלא בנס גדול, כי בהפילם אותו ארצה החל המכשיר ה'נ"ל לצפצף בחזקה, מיד נפלה עליהם אימתה ופחד, בחשבם שהמכשיר הלז מזעיק אליו הצלה, והוא מודיע לשוטרים איה מקומו בזה הרגע... ומיד נסו מן המקום במנוסת חרב, ובכך ניצול ממוות לחיים, ונמצא שצרת ה'סוכר' הצילתו ממות לחיים.

טו. מעשה היה בראש כולל חשוב אשר החזיק מאה אברכים בכולל, וכשהגיע עת משבר ונתמעטו התרומות לא ידע מהיכן יוכל לשלם לאברכים, ונכנס לאחד מגדולי הדור, וסח בפניו את המצב הקשה אליו נקלע הכולל ואמר שנראה לו כי מוכרח הוא לסגור את שערי ביהמ"ד. השיב לו, אדרבה הכנס עוד עשרים אברכים, וזכות זו של החזקת תורה תעמוד לך להיושע, שמע לעצתו ואכן נפתחו בפניו שערי הרווחה והרחבה, ומצא נדיבי עם שהסכימו להחזיק את הכולל, וכל כך התרבה ה'שפע' עד שהכניס עוד ועוד אברכים והגיע מניין הלומדים שם לפי שניים - כמאתיים תלמידי חכמים. לימים נכנס שוב לאותו 'גדול' וסיפר לו כי ב"ה התרבו ספסלי דבי מדרשא,

רצה לקלל את בני ישראל, אך מאחר שידע שלא יוכל להפסידם מ'עולם הבא', על כן בא במטענה שאין לתת להם שכר בעולם הזה כיוון ש'שכר מצווה בהאי עלמא ליכא'. הוסיף על זה ב'ערוגת הבושם' (ד"ה ויעמוד) שעל כן העמידו מן השמים את המלאך בין 'גדרות', והיתה בכך תשובה על טענת בלעם, כי אף ששכר מצווה בהאי עלמא ליכא, אך עשיית גדרים וסייגים משתלם שברם בעולם הזה, ומאחר שמדרכם של בני ישראל לעשות תמיד 'גדר מזה וגדר מזה', על כן 'בדין' הוא שלא יוכל לקללם 'כי ברוך הוא'. וללמד בא על חובת עשיית גדרים וסייגים המרחיקים את האדם מן העבירה, אך בלא גדר קרוב הוא ליפול ולהיכשל ח"ו, וקל וחומר אם הוא 'פורץ גדר'..."

בין כך ובין כך, אף אם כבר החשיבו לו מן השמים ידע כי לא עזבו הקב"ה ח"ו אלא אדרבה משגיח עליו ביותר, ולא בא עליו 'הושך' זה אלא מתוך אהבת הקב"ה המחפש כביכול שיהיו בניו קרובים אליו" - אם מעתה ישא ראשו השמימה ויאמר, אבי, הנני, מעתה אתקרב אילך, מיד תנץ לו החמה ויאיר לו.

גדר מזה וגדר מזה - עשיית גדרים וסייגים ובפרט בשמירת עיניים ובענייני יראת שמים

בפרשתן (כב כד), ו'יעמוד מלאך ה' במשעול הכרמים גדר מזה וגדר מזה', ופירש בספר 'חומת אריאל' שתיבת 'במשעול' ראשי תיבות ש'כר מ'צווה ב'האי ע'למא ל'יכא (קידושין לט:), ורומז בזה, שבבלעם

וכהיום לומדים מאתיים אברכים, ושאל האם יקבל עוד. השיבו כי חלילה לו מלעשות כזאת כי גם ה'מאתיים' הקיימים עומדים בסכנה פן לא תשיג ידו. נחרד ראש הכולל ושאל את הרב, ילמדנו רבינו 'מה נשתנה', מדוע לפנים כשהייתי במצב קשה הורה לי הרב להכניס עוד, ואילו עתה כשב"ה המצב יציב וקיים אזי הינכם אומרים שאף הם ב'סכנה'. השיב לו, פעם קודמת הרגשת בעצמך כי אין בידך להחזיק את הכולל וידעת כי רק הקב"ה הוא עוזר ומושיע ומגן, וא"כ ידעתי כי קרובה ישועתך לבוא, והינך יכול לקבל אברכים בשופי, אבל עתה שזרחה עליך שמש ההצלחה כבר נכנס בך הרגש וההכרה שהינך 'מוצלח'.. וכוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה... וא"כ כל הכולל בסכנת קיום. וללמדנו על חובת האדם לזכור את הבורא ית"ש גם 'בהצלחה שבתוך ההצלחה'...

טז. בשנות המלחמה הנוראה נשאל הרה"ק ה'קדושת ציון' מבאבוב זי"ע הי"ד היכן הקב"ה... היאך הקב"ה מעלים עיניו ונותן לרשעים ימ"ש להשמיד להרוג ולאבד את היהודים. השיב ה'קדושת ציון' במשל, ל'בעל בעמיו' שדר בבית גדול רם ונישא, ובסביבות הבית היה חצר עם גינת דשא, בקצה הגינה עמדה חומה להפריד בין הגינה לבין היער שהיה מעבר השני, בו תרמוש כל חייתו יער, אריות וזאבים ודובים ושאר חיות טרף, ותמיד היה האב מזהיר את בנו הילד הקטן לבל יעז לעלות על החומה ולעבור לצד השני פן תתפסנו חיה מסוכנת ותטרוף אותו רח"ל, אך כדרכם של ילדים לא שמע הבן לקול אביו, ומפעם לפעם היה מטפס וקופץ לתוך היער והיה האב רץ תיכף ומיד להחזירו בשלום. עד שיום אחד החליט האב לחנך את בנו פעם אחת ולתמיד... התחפש האב לאריה והחל להלך על ארבע ולהשמיע שאגות ארי, וברגע שהניח הילד כף רגלו ביער מיהר ה'אריה' ופער פיו לרווחה ונשך את הילד, הלה נבהל ביותר וזעק בקול אבא, אבא, הצילני נא מיד... כשחזר הבן אל הבית כשהוא פצוע ונשוק פנה אל אביו, ואמר לו, מדוע לא מיהרת להציל אותי מידי האריה, והרי צעקתי אבא, אבא, נענה לו האב, בני יקירי לא היה זה אריה אלא אני בעצמי נשכתי אותך למען תלמד על בשרך שאסור לעבור את הגדר... ובזה השיב ה'קדושת ציון', כי כל הצרות והייסורים אינם באים אלא מידי הקב"ה אשר התחפש ל'אריה', למען נשכיל לילך באורחותיו ולא נתרחק הימנו...

יז. נוראות אמר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל ראש ישיבת מיר, שהנה מבואר בגמ' (סנהדרין קו.) כיצד היה החטא בשיטים האמור בסוף פרשתן, שהעמידו למכור כלי פשתן, וכשנכנס ישראל לתוך האוהל הציעו לו יין של עמונים, ומובא בגמ' 'ועדיין לא נאסר יין של נכרים', ולאחר ששתה בער בו יצר הרע, ולא לחינם נזכר בגמ' שבאותה שעה עדיין לא נאסר 'סתם יינם', אלא ללמדנו, כי אם היה כבר נוהג דין זה לא היו שותים ולא היו נופלים לאן שנפלו... וכל חטאם היה רק על ידי שלא העמידו גדר לאיסור.

יח. ובזה פי' מה שאמר בלעם 'לכה ארה לי יעקב' שהוא מלשון 'אורה בתאנים' (כמו בוצר בענבים ומוסק בזיתים), והנה מצינו בתאנים (פאה פ"א מ"ד, שבת סח.) 'שאיין לקיטתם כאחת' אלא כאו"א בזמנו, וזה שרמז בלעם לבלק, הנך רוצה לעקור ולנתק את בני ישראל משורש קדושתם, תדע לך שאין לקיטתו כאחת - לא תוכל לנתקו כאחד, בפעם אחת, אלא תתחיל להורידו מגדר קדושה כאן, ומסייג פלוני לאחמ"כ, ומשם תורידנו מדרגה אחר מדרגה עד לשאול תחתית.

## באר הפרשה - פרשת בלק

בהודעת מאמר זה... ונראה לפרש שהכתוב יעיד סיבת הזנות, שהייתה - לפי שיצאו העם לטייל חוץ למחנה ישראל... ושם נכשלו, והוא אומרו וישב ישראל בשמים פירוש במקום שהיו מטיילים בו חוץ למחניהם, ושמים הוא לשון טיולים. כדרך אומרו (יא ה) 'שמו העם' ופירש"י שם, 'אין שייט אלא לשון טיול', וזה סיבת ויחל העם לזנות, עכ"ל. ומכאן למדנו עד כמה יש לו לאדם

וכבר כתב ה'ראב"ד' (בעלי הנפש שער הקדושה) הראשון לכל הגדרים הוא שמירת עינים דמתוך שעניו שמורים לבו שמור, ומתוך שעניו ולבו שמורים כולו שמור"ט.

בה כתב ה'אור החיים' הקדוש<sup>2</sup> על הפסוק (כה א) 'וישב ישראל בשיטים'. וז"ל. צריך לדעת מה צורך

כה היה מעשה בעיר פאס שבמדינת מרוקו לפני כמאתיים וחמישים שנה, איש אחד שהיה גביר אדיר אהב לצאת מפעם לפעם למסעות 'ציד', את החיות אשר צד היה מעניק ל'גן החיות' שבבית המלך יר"ה, פעם אחת הצליח לצוד 'גור' אריה קטן בחיים, אלא שהפעם החליט 'לגדלו ולחנכו ל...'. בביתו, ואכן, לקחו עמו לביתו, ייחד לו מקום בחצר הבית, שם גידל את האריה לתפארת המשפחה כולה, במשך הזמן גדל הגור ונעשה לאריה המסוכן להמית, נטל הגביר חבל וקשרו סביב צוואר הארי, ואת הקצה השני קשרו אל סורגי הברזל שהיו בראש גדר האבנים שהפריד בין חצרו לרחוב העיר, וכך היה סמוך ובטוח שלא תצא תקלה מתחת ידו. כעבור זמן מה הגיעו לפאס שני סוחרים בדים לרכוש סחורה ביריד הגדול, ברצותם לחזור לביתם מצאו שחסר להם חבל לכרוך בו את גלילי הבדים, מכיוון שחזרו אחרי 'חבל' ראה אחד מהם קצה של חבל הקשור לסורגי הברזל אשר בחצר הגביר, נענה האיש ואמר ל'שותפו', הנה מצאתי את שאהבה נפשי, ובמקום לקנות חבילת חבלים שלימה ננתק את החבל אשר מצאתי ובו נשתמש לצרכינו, נענה לו הסוחר השני, חלילה לי מלעשות כן, והרי גזל הוא, אך הלה חמד מאוד את הגזל, ואמר, אף אם נניח שזו עבירה, אך אין זה עבירה גדולה כי אם קטנה... כי כמה שוויו של חבל, פרוטות בודדות ותו לא... ובפרט שהוא צריך אותו 'לצרכי פרנסה'... אמנם השני לא הסכים לדבר בשום אופן, על כן עזבו, והעדיף להתיישב על מקומו בראש העגלה. בינתיים הסוחר ההוא הוציא סכין מחיקו וחתך את קישורי החבל והחל למשוך אותו, משך ומשך עד שהציץ ראש אריה מבעד לסורגים... והבין האריה כי משוחרר הוא לנפשו, ובבת אחת יצא מן החצר, התנפל על הסוחר ונעץ בו מלתעותיו, השמיע הלה קול זעקה, וכשמוע השני את הזעקות סיבב ראשו לראות מה זה ועל מה זה, אך אדהכי והכי כבר היה הראשון מונח כגל של עצמות. ותרב תאניה ואניה, וישבו 'שבעה' עליו עשרים איש (בניו ובנותיו היתומים ואימם האלמנה, הוריו ואחיו ואחיותיו). בעת נחומי האבלים, נענה אליהם אחד הרבנים, הביטו וראו, פריצת גדר קטן - נטילת חבל כל שהוא, הרגתו לאותו איש והביאה צער ובכיה, מספד ואבלות לעשרים איש היושבים 'שבעה' ל"ע... ללמדנו, כי אף אם נדמה לאדם שאין זה אלא גדר קטן, ומה יארע אם יעבור עליו, אך האמת כי אחריתו רע ומר...

כיו"ב ייאמר לדידן, פעמים שהאדם מתיר לעצמו 'חבל' קטן, פריצת גדר קטן, ואינו מבין שבכך גורם רעה ומיתה לעצמו, ולא לעצמו הוא מחריב עולמו, אלא גם לכל סובביו שנחשך עליהם עולמם ברוב צער בכי ומספד, ועד שנעשה דבר כבר 'נסתם הגולל' ואת הנעשה אין להשיב, על כן ישמר ויזהר מבעוד מועד, ויטיב לעצמו ולכל סובביו. יט. בספר 'מחזה עיניים' (דף ו. טור ב) רמז כן בלשון חז"ל (תענית כד.) 'כלה שענייה יפות אין כל גופה צריכה בדיקה', ומרמז לכל אדם, אם עיניו יפות כלומר, שמורות כהוגן, הרי זה מורה שכל קומתו שלימה ובכל גופו הנו שמור, ולא יהא צריך בדיקה אחריו.

כתב בספר 'חושב מחשבות' (מבעל משנת חסידים) לפרש בלשון הכתוב (דברים כח לד) 'והיית משוגע ממראה עיניך', כי הרי 'אין אדם חוטא אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות' (סוטה ג.), וזהו והיית 'משוגע' שתבוא לידי חטא - ממראה עיניך - ע"י שאינו שומר את עיניו, ורואה מה שאינו צריך לראות.

כ. אגב דאדכרינן שמיה קדישא של האור החיים הק' זי"ע נביא כאן מילין יקירין בסגולת הלימוד בספר האוה"ח הק' לרגל יומא דהילולא קדישא דיליה שיחול ביום ג' ט"ו תמוז, וכנודע מאז ומקדם שהוא מועיל לכל הענינים, ברוחניות ובגשמיות, בבני חיי ומזוני רויחי, וכן יהי רצון שזכותו הגדולה תעמוד לכל בית ישראל להיושע בכל מילי דמיטב.

ברוח - כשהזכירו בפני הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זי"ע בחור שהחל לרדת מדרך הישר ל"ע, היה מורה ללמוד עמו בספר ה'אור החיים' (כל קטע בספר הקדוש, ולא דווקא בענייני מוסר).

מי לנו גדול מהגאון רבי מאיר אריק זצוק"ל שקבע בכל שבוע ללמוד את פירושו של ה'אור החיים' על הפרשה מרישא ועד גמירא, והעיד על עצמו שבפעם הראשונה שגמר ללמוד את דברי ה'אור החיים' מידי שבוע בשבוע הרגיש שנהפך ל'איש אחר' (הובא בהמאיר לעולם עמוד נג).

ב'בני' - סיפר הגה"צ רבי בנימין מנדלזון זצ"ל רבה של קוממיות, שבהלוותו של הגה"צ רבי דוד שפארבער מבראשוב זצ"ל בעל ה'אפרקסתא דעניא', התלווה אל הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע, ובדרך הילוכו סיפר לרבי, שהמנוח לא היו לו רבות בשנים זרע של קיימא, ובצר לו פנה אל רבו הרה"ק ה'אמרי יוסף' מספינקא זי"ע, ויורהו הרה"ק ללמוד איזה קטע מסויים בספה"ק אור החיים כסגולה לזרע של קיימא, ואכן במשך זמן קיים את אשר נצטווה עד שנושע, ובערוב ימיו נאבד מזכרונו איזה קטע ציווהו ה'אמרי יוסף' ללמוד, ואינו מצליח להיזכר. נענה הלב שמחה ואמר, באמת, כל קטע וקטע בספר קדוש זה מסוגל לבנים, אחר של'אור החיים' בעצמו לא היו צאצאים והכניס את כל כח המוליך שלו בספרו זה, על כן מסוגל הספר לפעול בנים עוסקים בתורה ובמצוות (וכע"ז איתא באמרי פנחס מהרה"ק מקאריץ זי"ע).

הגה"צ רבי הלל שלעזינגער זצ"ל ל"ע לא נתברך בפרי בטן זמן רב אחר נישואיו, והלך לדרוש ברופא גדול ומלומד ביותר. אמר לו הרופא, רבי יהודי, כאשר יצמחו עשבים על כף ידי יהיו לך ילדים, כאומר לו התייאש נא, וחבל על הכוחות שהינכם משקיעים בזה, כי תמו כל הסיכויים, רבי הלל לא התמהמה ושם פעמיו מיד אל ציונו של ה'אור החיים' הקדוש אשר בשיפולי הר הזיתים, ושם קיבל על עצמו בדמעות שלישי ללמוד בכל שבוע מספרו הבהיר, וראה זה פלא - כעבור שנה חבק בין זרועותיו את בתו הבכורה, וזכה להקים דור ישרים מבורך בחתנין רבנן אחד מהם היה הגה"צ רבי משה הלבערשטאם זצ"ל חבר ה'בד"ץ העדה החרדית בעיר הקודש, וכן הגאון הגדול ר' סנדר פריינד זצ"ל והגאון הגדול ר' משה נחום שפירא זצ"ל.

בהיות בתו הרבנית הלבערשטאם כבת תשע פשטה אז בעיה"ק ירושלים מחלת ה'דיפטעריא', מחלה זו רבים חללים הפילה, ובכיתתה עצמה הלכו אז לעולמם ג' מחברותיה, ויהי היום וביקרה הילדה אצל הרופא מסיבת הצטננות, ובבדיקת הרופא הבחין בה סימני ה'דיפטעריא' ל"ע, וגמר בנפשו בלא אומר ודברים להכניסה כך - ללא שום הכנה, אל חדר הניתוח ע"מ לנתחה ולנסות להצילה מלהבה של מגיפה זו. באותו זמן רץ אביה ר' הלל לשיבתו של המהרי"ץ דושינסקיא זצוק"ל להזכירה לפניו לטובה ולברכה (והמהרי"ץ שהיה באמצע מסירת שיעור לתלמידים הפסיק השיעור ואמר תהלים עם תלמידיו - דבר אשר לא עשה מעולם, ורק כאן יצא מגדרו לגדל סכנת חייה ופיקוח נפשה). כן הבטיח ר' הלל שכשיעזור ה' ותקום ממיטת חוליה ותתהלך בחוץ שלא על משענתה, יביא את בתו להדליק נר בביהכ"ס של ה'אור החיים' הק' אשר ניצב ב'עיר העתיקה' (ענין זה של הדלקת הנר בביהכ"ס של ה'אור החיים' הק' היה ידוע בירושלים כסגולה נפלאה לכל הישועות), וכמו כן ידליק הוא בעצמו נר בכל עש"ק קודם כניסת השבת לטובת נשמת ה'אור החיים' הק'. ואכן, אחר הניתוח קמה הבת ושבה לבריאותה ואיתנה הראשון. פשיטא ואין צריך לומר שקיימו את ההבטחה הנ"ל.

ב'חיי' - ידוע מה שנכתב ב'אמרי פינחס' (שער התורה ק"ג) פעם אחת חלה בנו של הרב ז"ל, וקיבל על עצמו ללמוד בכל יום דף מ'אור החיים' בחומשים הגדולים דק' שקלאב.

מעשה שהיה בשנת תשע"ג, בראש ישיבה חשוב בארץ הקודש, שאיבד את ראייתו, משפנה אל חכמי הרפואה אמרו לו שמאור עיניו כבר לא ישוב אליו לעולמים, ביום ההילולא של האור החיים הקדוש, ביקש מתלמידיו שיעלוהו על הציון הקדוש, ואכן עשה את כל הדרך הקשה מאד (למי שחשכו עיניו בהר הזיתים) עדי הגיעו לציון הקדוש, שם קיבל על עצמו ללמוד בכל יום ויום מהספר הקדוש, ויהי לאחר כמה ימים שב להיבדק בבית החולים, וראה זה פלא, הרופא ראה במוחו שהחלק שבמוח הממונה על הראיה חזר לפעול כראוי, וממילא כדאי לערוך לו ניתוח להחזיר ראייתו, וכך הוה - הלה רואה היום בעיניו... זהו סיפור אחד מני אלפי אלפים.

ו'במזוני' - כה היה מעשה שהייתי עד לו, שנסעו קבוצת אברכים על ציונו הקדוש ביום מן הימים, ושם דיברו אודות הסגולה לקבל ע"ע להגות בספרו הקדוש, שע"ז ניתן לפעול ישועות גדולות ונצורות עד אין חקר, למחרת היום התקשר אחד האברכים שהיה שם, וסיפר שהוא 'מוכר ספרים', ולאחרונה נשאר בידו מאות ספרים שלא מצא להם קונים ונגרם לו הפסד ממון רב, ובין הספרים היו גם מאתיים וחמישים ספרי 'אור החיים הקדוש', אתמול בלילה קיבל הלה על עצמו ללמוד בקביעות בספר הקדוש, והיום בבוקרו של יום פנה אליו סוחר ספרים שצריך הוא לספרים רבים, וראשונה הוא נצרך לכמאתיים וחמישים ספרי אור החיים הקדוש הנ"ל.

גם ידוע לכל סגולת התפילה על ציונו הקדוש - מעשה שהיה לפני כשבועים וחמש שנה לערך, בבית משפחת גריינמאן בעי"ת ווילנא התקיימה אסיפת 'ועד הישיבות' בשנת תר"פ לערך, באסיפה זו נכחו גדולי עולם, ביניהם

## באר הפרשה - פרשת בלק

'איה הקדשה היא בעיניי', 'הקדשה' מלשון קדושה והיא בעיניי 'כי עיקר הקדושה של האדם בשמירת העיניים', ולעומת זאת מי שמפקיר את עינו רח"ל יורד הוא עד התהום, והיוזק ראייה שמה היוק' (מלשון הגמ' ב"ב ג.) וכמו שנאמר בבלעם 'נופל וגלוי עינים' (כד ד), 'ר"ל זאת הנפילה שלו כי היה גלוי עינים שלא שמר בחי' הראות שלו'. וכאשר ראה בלק את בני ישראל 'והנה כסה את עין הארץ' - שמכסים הם את עיניהם מכך התיירא עד מאוד, כי אין ערוך לקדושתם.

לשמור עצמו לשהות במקומות השמורים מכל כיעור, ולא יהלך במקומות המסוכנים לעיניים ולקדושת היהודי כ"א.

**בפרשתן** (כב ה), 'הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ'. כה ביאר הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (ד"ה ונסה) כי הנה כל מדרגותיו של האדם ועליותו וירידותיו תלויים במידה בה שומר הוא את עינו ממראות אסורות, שאם עוצם עינו מראות ברע הרי מתקדש ומתעלה מעלה מעלה, ועל הדרך שנאמר (בראשית לח כא)

הגאונים הקדושים ה'חפץ חיים', רבי חיים עוזר וה'חזון איש' זכותם יג"ע, לפני עזבו את הבית נכנס ה'חפץ חיים' לחדר המטבח, ושם ישבה נערה מרת ש. גריינימאן וביררה אורז עבור סעודת בני הבית, שאלה החפץ חיים כמה פעמים בוררים את האורז, ותען ותאמר 'י"ב פעמים' לא פחות ולא יותר, משתמה החפץ חיים על ריבוי הבדיקות, נענתה ואמרה שהיות והחזון איש (שהוא קרוב משפחה) יסב לסעודתו כאן בבית - לכבודו בודקים את האורז י"ב פעמים, נתרגש החפץ חיים, ובירך את הנערה ג' ברכות - אריכות ימים, מתוך צלילות הדעת, ומתוך בריאות העיניים שלא תצטרך ל'בתי עינים' (משקפיים) עד יומה האחרון. (וכן הוזה, היא חייתה בעיה"ת בני ברק, עד שהייתה כבת תשעים ושמונה שנה, מתוך 'בריות גופא ונהורא מעליא', בהגיע יומה חשה שלא בטוב נכנסה ל'בית החולים' ובטרם כל בדיקת רופא השיבה נשמתה ליוצרה).

נערה זו יתומה הייתה, ומשהגיעה לפרקה, היה ה'חזון איש' בכבודו ובעצמו ה'שדכן' שלה, ונישאת להגאון ר' מרדכי שרגא פייבל איידלמאן זצ"ל, בתוך אלו השנים עלה ה'חזון איש' לארץ הקודש, ואף בני משפחת איידלמאן עלו לארץ ישראל ונתיישבו לדור בה, כעבור כששה עשר שנים מיום נישואיהם (תש"ד-ה) ועדיין לא זכו לזרע של קיימא, פנתה האשה לביתו של החזון איש, ונכנסה אליו יחד עם הרבנית של החזון איש, לבקש שיפעל עבורה פקידת ישועה ורחמים, החזון איש בירך אותם בזש"ק, אך הם עמדו על כך שהחזון איש 'בטיח' ולא יסתפק בברכה גרידא. או אז שמת החזון איש את ראשו על השולחן בתוך ידיו, אחר כמה רגעים 'קם', נענה ואמר - אין בידי להבטיחכם, נזדעקה האשה בכאבה כי רב - הרי יתומה הייתי, ומרן הוא ה'שדכן' שלי, שומה עליו ליטול אותי על 'אחריותו'... חזר החזון איש להרכין ראשו, ושוב נענה משקם - מה אעשה ואין בידי להבטיחכם - נצרך עבור זה 'כוחו של גדול', על כן עצה אחת יש לי עבורכם, עלו נא לציונו של ה'אור החיים' הקדוש, ותיוושעו בישועה שלימה, אמרה האשה כי מפחדת היא לעלות בימים האלו ל'הר הזיתים' מאימת הישמעאלים (שהציקו באותה תקופה ליהודים), אמר להם החזון איש 'אין לי עצה אחרת...'

בליל יומא דהילולא רבא - ליל ט"ו תמוז בשעה שתיים לפנות הבוקר עלתה יחד עם א' מבני משפחתה א"ח להגאון ר' ביינוש פינקל ראש ישיבת מיר זצ"ל, שם שפכו לבם כמים שיחוס הבורא עליהם בזכות האי בעל הילולא קדישא ה'אור החיים' הקד'... ואכן, בכ"ה ניסן שלאחריו נולד להם בן למזל"ט, בבית החולים 'שערי צדק', מרוב התרגשות כל עובדי בית החולים - כי בימים ההם עדיין לא היה מציאות כזו שיוולד בן ראשון אחר ט"ז שנה, נפל הילד מידי הרופאים, והיה כמה חדשים בסכנה, עד שנתרפא לאורך ימים ושנות חיים.

**כא.** מעשה בבחור אשר נכנס אל הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע והתאונן בפניו שקשה עליו ההליכה ברחוב וביקש עצה והדרכה, נענה לו ה'לב שמחה' מיניה וביה, אם קשה ללכת אזי באמת אין הולכים... כמי שאומר שאם אינך יכול לשמור על עצמך אסור לו להכניס עצמך למקום סכנה. ושתק זמן מה והוסיף לאמור שאם בדרך הילוכו מהרהר הוא בלימוד אזי הראייה אינה ראייה, שמאחר שמוחו 'תפוס' במחשבת הלימוד הרי אין 'רואה' דברים אחרים ולא נקלטים במוחו, ובפרט שמאחר שעסוק בתורה אזי אין ערך אצלו לדברים מאוסים, וכמו שאין יודע כמה 'חתולים' מסתובבים ברחוב, שאינו מביט עליהם כלל כי אין להם שום חשיבות וערך.

עוד אמר הרה"ק, דאיתא מהקדמונים שמי שנכשל רח"ל עצתו היא להיזכר מיד בדבר הלכה לתקן את אשר פגם. ובזה פירש מה שכתב רש"י בסוף פרשתן (כה ז) על מה שנאמר 'וירא פנחס - ראה מעשה ונזכר הלכה', שמאחר שראה מעשה של זמרי וחטא ישראל בשיטים על כן נזכר הלכה.

## באר הפרשה - פרשת בלק

יג

בה מימיו, ומכאן אמרו 'כל מי שגודר עצמו מן הערווה נקרא קדוש', הרי לך, שהכל תלוי בשמירת העיניים, שאם שומר על עיניו נקרא קדוש<sup>כ</sup>, ואם לאו...

**בפרשתן** (כג י), 'מי מנה עפר יעקב, איתא במדרש (תנ"כ"א, ילק"ש וכן בבבל הטורים) שתיבת עפר

מרמזת על בחורי ישראל, מלשון 'עופר האיילים' (שה"ש ח יד) שהוא אייל בחור. הוסיף ע"ז ה'ערוך' (ערך עפר) בשם מדרש ילמדנו, שבא הכתוב לשבח את בחורי ישראל העומדים במבחר ימיהם בתוקף יצרם ואעפ"כ הינם שומרים את עצמם מן החטא<sup>כ</sup>, וכל הנהגתם בקדושה<sup>כ</sup>

וכן פירש הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע במה דכתיב בפרשתן (כד ה) 'נאם שומע אמרי קל אשר מחזה ש-ד-י יחזה נופל וגלוי עינים', אפילו אדם גדול ש'שומע אמרי קל', ורואה 'מחזה ש-ד-י', אעפ"כ יהא נופל מכל מדריגותיו אם ח"ו יהיה גלוי עינים - שלא ישמור על עיניו<sup>כ</sup>.

וכבר מצינו כזאת בדברי חז"ל (ויק"ר כד ו) על מה שאמרה האשה השונמית על אלישע 'הנה נא ידעתי כי איש אלוקים קדוש הוא' (מלכים ב' ד כז), ומנין ידעה שהוא קדוש, 'רבי איבון אמר מלמד שלא הביט

**כב.** וכדרך שנופל מכל מדרגותיו הרוחניים כך מפסיד ו'נופל' בעניינים גשמיים שהיו עתידים לבוא עליו. וכמו שאמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (חנוכה נר ד ד"ה ולא) שאיסור הסתכלות נאמר בתורה בלשון 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים', והוא גם מלשון 'מזונות', כי המזין עצמו בהסתכלות אסורה רח"ל 'מזיק לו לפרנסה', ורמז זאת במה שאמרו (סוטה מח). שמשבטלה טהרה ניטל טעם הפירות, כי הא בהא תליא [ולכן נקרא בחז"ל (ברכות כ. זבחים קיח:), 'זן' עיניו מדבר עבירה, שלא נאמר כן על המדבר לה"ר 'זן' פיו וכיו"ב].

ולאו דווקא ב'מזוני' אלא גם ב'חיי', פעם נכנס בחור להרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע וקבל בפניו ש'מקובל' פלוני אמר לו שיש עליו הרבה 'עין הרע', אמר לו הרבי, שמע בני לאשר אפרש לך, איתא בגמרא (ב"מ קז:) 'תשעים ותשעה מתים בעין הרע ואחד בדרך כל הארץ' - פירוש, תשעים ותשעה (מתוך מאה) מתו על דבר אשר לא שמרו על העיניים כראוי...

פעם נכנס חסיד אחד אל הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע בפורים, ושאלו הרבי מה מלאכתו, השיב הלה שהוא מלמד את מלאכת הכתיבה לתינוקות של בית רבן, נענה הרה"ק דכתיב במגילת אסתר (ח ח) 'כתבו על היהודים כטוב בעיניכם', כלומר, תלמדו את הילדים שהעיניים יהיו טובות ושמורות...

**כג.** וכבר אמרו לפרש בדברי בלעם 'אלוקיהם של אלו שונא זימה' (סנהדרין קו.), שלכאורה הוא יתור לשון, והיה לו לומר 'אלוקיהם שונא זימה', מדוע האריך ואמר 'של אלו'. אלא, ביאור הדברים - הרי הוא אלוקיהם, של אלו השונאים את הזימה, כי מי ששונא את התיעוב, אומר הקב"ה אני הוא אלוקיו, וכמו שאיתא ב'ירושלמי' (ברכות א ה) אמר הקב"ה - אם אתה נותן לי את לבך ועיניך, הריני יודע שאתה שלי, ומי פתי לא ירצה להיות נמנה על 'אנשיו' של הבורא...

**כד.** בדרך הרמז פירש הרה"ק ה'שמח ישראל' זי"ע ('מאורן של ישראל' פורים אות א) בהא דאיתא בגמ' (מגילה טז.) שכאשר הגיע המן להרכיב את מרדכי היהודי ברחוב העיר ראה אותו כשהוא מלמד הלכות קמיצה, אמר המן 'אתא מלי קומצי קמחא דיכדכו ודחי עשרה אלפי ככרי כספא דידי', כי מרדכי חשש שנגמר דינו למיתה על ידי המן, לכן מיהר להנחיל לבני ישראל לדורות עולם את יסוד היהדות, ומה לימד אותם, הלכות קמיצה, שעניינה הוא שהכהן מכניס את כף ידו לתוך הכלי המלא סולת וקומץ משם מלוא קומצו, והוא העולה לזכרון לפני ה', ללמדנו כי מה שאדם 'קומץ' ואינו נראה מבחוץ הוא עיקר הנחת רוח לפני המקום, וזה כלל גדול בכל עבודת השי"ת, כי כשאדם קומץ ועוצם עיניו מראות ברע, ואין איש יודע אלא רק הקב"ה לבדו, או כשקומץ וסוגר את פיו מלדבר ברע ורק השי"ת הוא היודע ועד כמה 'מסירות נפש' השקיע וכמה נתייגע לכבוש את יצרו, באותה שעה עולה 'הקומץ' לנחת רוח לפניו שאמר ונעשה רצונו. ועל כך אמר המן מלי קומצי דיכדכו ודחי עשרה אלפי ככרי כספא דידי, כי שבירת היצר בדברים שנפשו של אדם מחמדתם היא זוחה כל שאר קטרוגי היצר.

**כה.** סיפר הרה"ח רבי חונה אדמקר זצ"ל שפעם טייל בעיר תל אביב יחד עם רבו הרה"ק ה'אמרי חיים' מויוז'ניץ זי"ע, לפתע עצר ה'אמרי חיים' ודפק במקלו על איזה בית, ואמר לו, לך נא ראה מי הוא הדר בבית זה, הלך רבי חונה לראות, בדרך חזירתו סיפר כי הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע דר שם. נענה ה'אמרי חיים' ואמר

## באר הפרשה - פרשת בלק

בני אדם לתוכן כשהן שמאין, וטובלין ועולין מתוכן כשהן טהורין, כך בתי מדרשות בני אדם נכנסין לתוכן כשהן מלאין עונות, ויוצאין מתוכן כשהן טהורין, לכך נאמר מה טובו אוהליך יעקב<sup>כ</sup>.

ומהרה<sup>כ</sup>. זאת מי מנה - מי יוכל למנות חשיבותם וגדולתם (ושכרם) של עפר יעקב של בחורי ישראל הכובשים את יצרם<sup>כ</sup> ומתגברים על תאוות ליבם<sup>כ</sup>.

הנה"ק הרמ"ע מפאנו זי"ע (מאמר צבאות ה' כח) מבאר את הכתוב (בראשית כה כז) 'ויעקב איש תם יושב אוהלים', וז"ל. מכל זכויות יעקב, תורתו ומעשיו כי רבו, לא פירש בו הכתוב כי אם 'יושב אוהלים', כי

מה טובו אוהליך יעקב - ישיבת בתי כנסיות וביהמ"ד בפרשתן (כד ה-ו), 'מה טובו אוהליך יעקב... כנחלים נטיו', ובחז"ל (תנ"ך א רבה יט) וכי מה טיבן של נחלים אצל בתי מדרשות, אלא מה נחלים יורדין

'מה טובו אוהליך יעקב' שני פירושים יש לה לתיבת אהל, מלשון אהל ודירה, עוד אפשר לבארו מלשון מור ואהלות - בשמים שיש בהם ריח טוב, וכלשון הכתוב (שם ו) 'כאהלים נטע ה', וכלומר שבית שהוא קדוש הרי עולה ממנו ריח קדושה.

כו. הרה"ק ה'אוהב ישראל' זי"ע (עיי' דבריו בפר' בהעלותך, ד"ה ויעש) מבאר בדברי הגמרא (יומא לג.) 'ודם התמיד קודם להטבת שתי נרות', והוא מפסיק בין חמשת נרות הראשונים של המנורה לשנים האחרים, כי הז' נרות מכוונים כל אחד כנגד 'מידה' (ספירה) אחת מז' הספירות, ושנים אחרונים מכוונים כנגד 'יסוד מלכות', יסוד - ענין שמירת הקדושה, 'מלכות' ענין האמונה בה' שהוא מלך העולם, ואכן כהקדמה לשני אלו, נצרך האדם ל'דם התמיד' - להקיז דם מעצמו תמיד בכל יום בכל עת ובכל שעה, לעמוד בהם בעוז ותעצומות במסירות נפש, רק כך יוכל לקנות ולקיים כראוי את הקדושה והמלכת ה'.

כז. ידועה קושיית המפרשים בלשון הכתוב (טו לט) 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', שלכאורה היה צריך לומר 'אחרי עיניכם ואחרי לבבכם', כי בתחילה ה'עין רואה' ורק אח"כ 'הלב חומד', וביאר החסיד המפורסם רבי מענדל פוטרפאס זצ"ל, עפ"י מציאות הדברים שהלב מפתה את האדם ללכת למקומות מסוימים אעפ"י שידע שיש שם חשש סכנה שמא יכשל שם בעיניו ח"ו, אך הלב חושק וחומד, ועל כך הזהיר הכתוב לא תתורו אחרי לבבכם כי לבו מושכו ללכת למקום שיכשילוהו עיניו... ולדין ייאמר לענין הכלים האסורים, אשר כל אחד יודע כי הם אבי אבות הטומאה וברגע אחד יכול להיכשל בעיניו, אך הלב חומד ומוצא 'היתרים' שונים ומשונים אשר אינם ראויים אפילו לצור על פי צלוחיתו... ועלינו לחקוק בקרבנו את דברי ה' אשר המה כאש יוקדת לא תתורו אחרי לבבכם... כח. ואין כל מלאך ובריה יכולים לשער גודל השכר שיקבל האדם על כל 'מסירת נפש' בהתגברו על רצונותיו ותאוותיו, וכפי שאמר ה'בית אברהם' זי"ע בשם ה'ספר חרדים' על הפסוק בפרשתן (כג כג) 'כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל' שהם מתפלאים איך ברגעא חדא מצליח בשר ודם בעוה"ז להעפיל ולהגיע עד לכסא הכבוד, אך הקב"ה עונה להם - 'א-ל', סוד הוא ביני ובין בני ישראל, כי רק הוא יתב"ש יודע צפונות לב האדם ונסיונותיו, וכמה יגיעה עלה לו להתגבר על טבעו.

ואין הדברים אמורים דייקא בענין השכר הצפון לעולם הבא, אלא גם בעולם הזה הקב"ה משלם שכר טוב ליראיו. ומפורש כן בדברי הגר"א (משלי יג יט) בכתוב 'תַּאֲוֶה נְהִיָּה תַעֲרֵב לְנַפְשׁוֹ, וז"ל. נהיה הוא לשון נשבר והוא מלשון 'הַיָּה עַל הַיָּה' וגו' (יחזקאל ז כו), כלומר התאוה כאשר היא נשברת אח"כ היא תערב לנפש אף שבשעה שהייתה תאוותו מתגברת עליו והוא שובר אותה הוא מצטער מ"מ אח"כ היא תערב לנפש ונהנה מזה מאוד. ואמר לשון 'נהיה' כי כאשר האדם שובר תאוותו ורצונו מפני כבוד ה' בכדי לעשות רצונו הקב"ה עושה רצונו, כמו שאמרו (אבות ב ד) בטל רצונך מפני רצונך וכו', ולכן כתיב נהיה כלומר כאשר ישבר תאוותו 'תאוותו נהיה' - שהקב"ה יעשה רצונו. והדברים מפורשים במהרש"א (קידושין מ.) וז"ל, אבל פירוש הכתוב, שהצדיקים הם עושי דברו של הקב"ה, על ידי כוחם וכבישת יצרם ואז הקב"ה גוזר לשמוע לו בקול דברו, כינוי דברו על הצדיק, דהיינו לשמוע תפילתו ולעשות לו נס להצילו מהמזיקים וכו', ולהצילו משאר כל דבר צרה. עכ"ל.

כט. דבר פלא כתב 'בעל הטורים' בפרשת וארא (שמות ז יב) כשהשליך אהרן וחרטומי מצרים את מטותם לפני פרעה כתיב 'וישליכו איש מטהו ויהיו לתנינים, ויבלע מטה אהרן את מטותם'. וז"ל בעה"ט, 'מטותם'. ב', הכא, ואידך 'מטה אהרן בתוך מטותם' (אחר מעשה קרח, כשכל נשיאי השבטים העמידו מטות בתוך 'קודש הקדשים') איתא במדרש, שגם במעשה



גדולה היא ישיבת בתי כנסיות ובתי מדרשות אפילו (מבלי) תורה ובלא תפילה, עכ"ל. והיינו כי ישיבתנו בביהמ"ד היא 'חשיבותו' של יעקב כנגד עשו וחילולתו, וכ"ש כשהוא עוסק בתורה ועבודה כדכתיב 'אשרי יושבי ביתך' - עצם ישיבתו בבית ה', עוד - מעלה יתירה יש אם 'הללוך סלה' לא.

נפלאות מצינו בדברי רבותינו הראשונים במעלת עסק התורה והתפילה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות<sup>לב</sup>, וכך כתב ה'חרדים' (פס"ו אות א) למעלה מזה, צריך להתחזק לקבוע רוב יומו ולילו בבית הכנסת ובבית המדרש, יראה לו מרגוע ומנוח ושמחה. כדאמרו החכמים - בתי כנסיות ובתי מדרשות,

קרח בלע מטה אהרן את מטותם וכשהוציאו אז חזר ופלטם, ולכך לא הוציאו פרח, עכ"ל. וידועה התמיהה, לשם מה הוצרך מטה אהרן לבלוע את מטותם של כל שבטי ישראל, בשלמא לפני פרעה, הרי בליעה זו היא היא ה'אות והמופת' אבל כאן נראה שלחנים נעשה כן, וידועים דברי בעלי המוסר (בשם הגה"צ רבי מאיר חדש זצ"ל), שאכן, השרוי בתוככי ביהמ"ד - בתוככי קודש הקדשים אין כל מציאות שאינו עושה פרי, ובוודאי יפריח ציצים ושקדים, ולכן הוכרח מטה אהרן לבלעם שיהיו כמי שלא היו בביהמ"ד, כי בלא זה היה גם הם מוציאים פרי, ורק משיצאו מקוה"ק שם פלטם ללא פירות. וכך דייק הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (מנחת שלמה מס' סוכה) בדברי חז"ל (סוכה נב:) 'אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש', ולכאורה צריך ביאור מה בצע שימשוך עמו את היצר לתוככי ביהמ"ד, הרי נמצא בזה עדיין קשור ודבוק ביצרו הרע... אלא הביאור, כי אכן, אף שהיצר נכנס לבית המדרש, מכל מקום בתוככי ביהמ"ד אינו מכונה 'מנוול' כי אם בשאר השמות שחז"ל כינוהו 'טמא ערל וכיו"ב', אבל לכינוי 'מנוול' אין דריסת רגל לביהמ"ד וינצל לכל הפחות מנסיונות אלו.

ובהסבר הדבר, כי כך נפסק בשו"ע (או"ח קנא א) שעצם הישיבה 'בבית ה' - בבתי כנסיות ובבתי מדרשות מצווה היא, שנאמר (תהלים פד ה) 'אשרי יושבי ביתך', והיא מקדשת ומרוממת את האדם, ומצילתו מן הרע ומן הדומה לו. מעשה באדם שנקלע על אם הדרך ל'פקק' (טרעפיק) גדול וכבד בחום היום, בראותו כי כן יצא מחוץ לרכבו, נענה אליו פיקח אחד, מדוע תסובב בחוץ בחום היום, ענהו היוצא כי מה ארוויח בישיבתי ברכב ממילא אין בידי ליסע ולהמשיך בדרכי, אמר לו הלה, בתוך הרכב יש לכה"פ מזגן (עירקאנדישען), ומתורתך תלמדנו - היושב בתוככי ביהמ"ד אף אם נראה לו כי לו יועיל מאומה ולא יתקדם בדרכו - בתורה ומצוות, מכל מקום לכה"פ יינצל מ'האש הרותחת' שברחובה של עיר.

ל. פשיטא ואין צריך לומר שאין הכוונה שישהה בבית הכנסת וירבה בשיחת חולין... וכבר עוררו רבות על כך בכל ספרי הקודש. ולא נציג אלא 'פרפרת' אחת מענייני פרשתן, שהנה כתב רש"י על 'מה טובו אהליך יעקב - על שראה פתחיהם שאינן מכוונין זה מול זה', וביאר הגאון רבי אהרון צבי בריסק זצ"ל (מטשעקא ובסוף ימיו בנתניה) בדרך מליצה, שכשניים משוחחים זה עם זה הרי פתחי הפה מכוונים איש לרעהו, ובלעם ראה שאין פתחיהם מכוונים, כי אינם משוחחים בשעת התפילה, על כן אמר מה טובו אהליך יעקב...

הנה ידוע אזהרת הזוהר מאן דמשתעי בבי כנישתא - המדבר דברי חולין בביהכ"ס אין לו חלק בא-לוקי ישראל וכו', (ובודאי אשרי חלקם של רבים רבים המקיימים דברי הזוהר כפשוטם, ועיי' ב'רב ייבי' חלק מורא מקדש, אבל עדיין ישנם) רבים האומרים נואש לעצמם, כי בעיניהם נראה שהדבר בגדר 'אין הציבור יכול לעמוד בה', ממילא אין בידנו לעמוד בזה, לאלו נציגה חידוש נפלא שנתחדש בספר 'אמרי פנחס' להרה"ק מקאריץ זי"ע (שער סדר היום אות ס) שאף כוונת ה'זוהר' להזהיר דייקא על עת וזמן התפילות כל עוד שהש"ץ עומד לפני עמוד התפילה (ולא על כל היום כולו, זולתי ביום השב"ק קודם התפילה, שאז הזמן נשגב כל כך ונחשב כ'עת' התפילה), מעתה הנזהר בזה בוודאי יש לו חלק בא-לוקי ישראל ויחולו עליו כל הברכות כי בכל המקום אשר אזכיר שמי אבוא אליך וברכתך.

לא. ידוע מה שאמרו חז"ל (ברכות סג:) 'מנין שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר (יט יד) זאת התורה אדם כי ימות באהל'. יש שאמרו, מדוע רמזה התורה 'קנין תורה' דייקא בענין טומאת 'אהל המת', אלא כי בטומאת מת יש כמה מדרגות, טומאת מגע - ומרמז בקדושה למי ש'נוגע' בתורה ועוסק בה, טומאת משא - ומרמז בקדושה לנושאים בעול החזקת תורה, ועוד זאת יש בה - אהל, כי 'אהלי תורה' מטהרים ומקדשים את היושב בהם ועוסק בתורה.

לב. הגה"ק ה'בן איש חי' (סנהדרין קה:) מבאר מה דאיתא שם שרצה בלעם לקלל את ישראל 'שלא יהו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות', שלא רצה לקלל שלא ילמדו ולא יתפללו אלא שלא יעשו זאת באהלה של תורה

## באר הפרשה - פרשת בלק

פרדס לצדיקים ומאסר הרשעים, ואידך פירושא זיל גמור.

ומצינו במהרש"א (ח"א תמיד לב: ד"ה א"ל) שמפרש במה שנאמר (תהילים קח יט-כ) 'פתחו לי שערי צדק אבוא בם אודה קה, זה השער לה' צדיקים יבואו בו, וז"ל, פתחו לי שערי צדק שהם שערי בתי מדרשות ובתי כנסיות, ובם אודה י-ה בעולם הזה ל', כדי שאזכה בעולם הבא לזה השער צדיקים יבואו בו, עכ"ל ל"ד.

שובן עד ישכין שכינתו בתוכנו, ונזכה לברכה עד בלי די בבוא לציון גואל בקרוב בימינו אמן.

ואילו ב'רבינו יונה' (ברכות ג. מדה"ר) איתא על דברי הגמרא (ברכות ו:): 'היוצא מבית הכנסת אל יפסיע פסיעה גסה, בזה"ל, הטעם, מפני שנראה כמי שיוצא מן המרחץ אל המנוחה, והוא הפך, שבית הכנסת שהוא בית התפילה היא המנוחה, ויש לו לשמוח בשיבתו בה.

ותפילה, כי ידע עד היכן מגעת כוחה של תורה ותפילה בבית הכנסת ובבית המדרש, על כן ביקש לעקור זאת מידם. וממשיך עוד לבאר, כי מבואר שם עוד שכל ברכתיו של בלעם חזרו ונתהפכו לקללה, חוץ מברכה זו של 'מה טובו אהליך יעקב, והטעם שדווקא ברכה זו נשארה עומדת לעד, כי בלק ושריו הטילו עין הרע בברכות שיצאו מפי בלעם, ועל כן חזרו לקללה 'ורק זאת לא הבינו כוונתו, ואמרו מה הפרש יש בין אם יש להם בתי כנסיות ובתי מדרשות בין אם אין להם ולומדים ומתפללים בביתם, לכך לא שמו ליבם על ברכה זו של בתי כנסיות ומדרשות ולא הטילו בה עין הרע, ולכן נשארה ברכה זו קיימת לעולם'. אף אנן נעני ונאמר, אל נהיה כבלק ושריו שלא ידעו ולא הבינו את מעלת העסק בתורה ותפילה בבית המדרש...

לג. כתב ה'נודע ביהודה' זי"ע (דרושי הצל"ח דרוש כד אות יט) כי הנה התפילות הן כנגד הקרבנות, ומעתה כל 'מחשבה זרה' והרהור בדברים אחרים בתפילה הרי זה מ'פסולי המוקדשין', ופוסל את התפילה כמו במחשב בקרבן מחוץ לזמנו וחוץ למקומו, שפיגול הוא לא ירצה, ומי יאמר זכיתי לבי שיוכל לכוון כל התפילה, והעצה היעוצה היא להתפלל בבית הכנסת, כי מצינו בדיני קרבנות שאם היה בהם פסול לאחר שעלו על המזבח 'לא ירדו' וניתן להקריבם, אמנם דווקא אם היה פסולו בקודש, אבל אם כבר נפסלו מחוץ לקודש (וכגון שהיה בהם מום) אזי אף אם עלו על המזבח צריך להורידם, וממילא זה המתפלל בבית הכנסת אף אם לא כיון כל הצורך מתקבלת תפילתו כי היה 'פסולו בקודש'...

מסופר על בעל ה'יסוד ושורש העבודה' זי"ע שלעת זקנותו התאמץ מאוד לילך לבית הכנסת ולהתפלל, שאלה אותו הרבנית מדוע טורח ומתייגע כל כך, והרי אפשר להביא 'מניין' אנשים שיתפללו ג' תפילות בביתנו, וכך תתפלל במניין בלא להתאמץ. השיב לה, הנה מדרכך להכין את הקוגע"ל דווקא בסיר הישן אשר ברבות הימים כבר נבלעו בדפנותיו שמן הרבה ונותן הוא טעם לשבח בפשטיד"א, ולא תרצי להחליף אותו בסיר חדש, כיוצא בדבר כתלי בית המדרש נספגו בתפילות הרבה והתפילה מתקבלת שם ביותר.

לד. ומלבד ה'שמירה' מכל כוחות הרע, אזי יש בקדושת בית המדרש אף להגן מן המיתה. איתא בגמ' (שבת ל.) ששאל דוד המלך את הקב"ה 'הודיעני ה' מדת קצי' - מתי ימות, ואמר לו בשבת, ומאז היה עוסק בתורה כל השבת בכדי שלא יוכל מלאך המוות להתקרב אליו, בהגיע יומו רצה מלאך המוות ליטול נשמתו ולא היה יכול, הלך לפרדס שמאחורי ביתו של דוד ועלה באילנות והשמיע קול, יצא דוד לראות אם אירע דבר מה והיו שפתותיו מרחשות בדברי תורה, באותו רגע שיבר מלאך המוות את המדרגות שמתחתיו ופסק מללמוד ובו ברגע ניטלה נשמתו. ולכאורה צריך ביאור, מדוע הוצרכו לכל אותו מעשה, והרי היה יכול לשבור ספסל בבית המדרש ויפסיק דוד ללמוד, אלא, מכאן, שכל זמן שהיה דוד בבית המדרש חפפה עליו שמירה עליונה ולא היה יכול מלאך המוות להזיק ולשבור, ורק כשיצא חוצה לעבר הפרדס אז היה בכוחו ולשבור את המדרגה.

